

D. D.:

Konj.

olajnar Janže je nategnil vajeti in udaril z bičem po konju. Toda to konjiča ni spravilo iz ravnodušja. Klepal je ravnotako počasi naprej, zdaj in zdaj se opotekel in niti z ušesi ni zamajal, kakor sicer, če je na sebi začutil bič. Pri tem se je pa potil kot parni kotel v mrzlem, tihem marčevem vzduhu in njegov hrbet se je svetil od potu, kakor bi bil polikan.

Kaj neki je živali? Saj se druge krati v teku ni tako močil — je premišljeval Janže Polajnar na svojem sedežu. To je bilo sicer res: konjič je imel težak dan za seboj. Od ranega jutra je bil neprestano na nogah. Posebno ga je menda danes še utrudila dolga pot po podeželskih cestah. Zato pa naj bo ta vožnja danes zadnja; polnoč je že in do brzovlaka tako ali tako ne pride pravočasno.

Kajpak, konjič se je postaral, ne da se tajiti! Pred leti ga je kupil od konjederca, kateremu je bila izgarana žival še predobra za zakol. Odštel je takrat zanj svoje zadnje prihranke; mali, enovprežni koleselj, ki ž njim vozi, pa še do danes ni čisto plačan. Toda konjič je kljub svoji ostarelosti dobro služil in se vrlo držal, akoprav so mu kosti v bokih in rebrih že kaj sumljivo štrlele iz telesa.

Spet se je konjič spotaknil, kakor da ne more več prav dvigati nog.

Janže Polajnar je bil od srca vesel, ko je čez nekaj minut privozil do cilja in je človek, katerega je vozil, izstopil, on pa obrnil koleselj.

Šmentana reč, se res konj poti! Bele pene mu visé z brzde in v gostih kosmih trgajo na tla. In vendar ni danes nič hitreje vozil ko druge krat. Kaj, če je kljuse res bolno? Kako bo potem? Janže Polajnar ima doma šest lačnih ust, ki čakajo na njegov dnevni zaslužek...

Počasi, v koraku, pelje do doma. Tam je že davno vse v temi in tiho.

Ustavi pred hišo in izpreže konjiča, ki se komaj še drži na nogah, pa ga obrne, da gre sam ob slabem svitu vozne svetiljke čez tlakovano dvorišče v hlev. Janže Polajnar pa potegne koleselj v šupo, porine zapah na durih in krene v hlev, da oskrbi žival za noč.

S povesmom slame mu otre pot s hrbta in nog, pa vrže nanj odejo, da se ne prehladi. Pa res mora biti žival bolna! Noče ne jesti, pa tudi za vodo v čeburu ne mara.

Janže si v skrbi niti suknje ni slekel. Zdaj pa stoji tu ter povešenih rok in mračnega lica gleda na žival, ki z nagnjeno glavo stoji pred polnimi jaslami in ji kar ni, da bi jedla.

To se ne bo dobro izteklo! Koleselj še ni plačan in zdaj bo znabiti še po konju. — Janže Polajnar ne ve, kako si bo pomagal, če mu res žival pogine. Toliko je gotovo, da mu na odplačilo nihče ne bo prodal drugega konja. Znabiti je pa res zadnji čas po opolzkem, mokrem tlaku žival preveč mučil, pa si bo konj spet opomogel, ako bo imel nekaj dni počitka. Saj končno najkrepkejša žival ne prenese toliko truda, ako mora biti dan na dan, v petek in svetek vprežena. Najmočnejši konj bi opešal. No, in prav mlad tudi njegov konj več ni. — Spet stopi bliže in nežno pritisne svoje lice h konjevi glavi ter reče pol tolažeče, pol proseče: »Ljubček moj, kaj pa je s teboj? Mi vendar ne boš zbolel, ti! Morava vendar še kaj prislužiti!«

Jej, kako konj sope! Sunkoma in s silo peha zrak iz nozdrvi, kakor bi se bil po težkem diru usopil in se ne more več umiriti.

Janže Polajnar vlije iz steklenice žganje v kozarec, dvigne konjiču glavo in mu potoči pijačo v grlo. — Potem s težkim korakom odštoklja skozi vežo do čumnate, kjer spi njegova žena z otroki.

»Konju nekaj ni prav,« reče v čumnati potrt in tiho svoji ženi, ki se je ob njegovem vstopu prebudila. — »Ali nič ne vzame in pije tudi ne?« prestrašena vpraša žena, vzame ogrinjačo in gre z možem, da si še enkrat ogledata žival. Ko stopita v hlev, leži konj že iztegnjen na stelji. Silno sope kakor prej in od časa do časa mu kakor krč potresava v bokih in. lakotnica se mu dviga in pada kakor meh pri pihalniku.

»Janže, Janže!« zastoka žena, ko vidi, kako je s konjem.

Janže Polajnar nič ne odgovori. Brez besede stoji z namrščenim čelom in ne ve, ne kaj bi rekel, ne kaj bi storil.

Znabiti bi poklical živinozdravnika, se spomni. Toda ponoči bi zahteval dvojno plačilo in končno bi morda še nič ne pomagalo.

Smolo ima, pa je! Vse njegovo življenje je bila ena sama nesreča.

Z vzdihom se zgrudi na steljo ob jasliah in gleda, kako žena ljubkova in tiho tožeč gladi konja po vratu.

Saj je čisto jasno: konj bo poginil! Ako taka žival enkrat resno zboli — kaj potem pomaga živinozdravnik, si misli Janže Polajnar. Kako je bilo pa tedaj s kravo rjavko, ko je obležala na vročnici. On je bil takrat še mlad fantič, pa se vendar še vsega spominja. Dva dni so upali, da bo vročnica prešla, končno so pa le morali prijeti za nož. In s konjičem tudi ne bo drugače. Ne bo si več opomogel, to je gotovo. Nesreča čez nesrečo in udarec na udarec! Nekaj let se je ukvarjal z malo kmetijo, ki jo je bil podedoval od svojega očeta. Ubijala sta se na nji z ženo od jutra

do večera. Toda kaj sta mogla zoper dolgove? Nekega dne je prišlo malo domovanje na boben in po svetu sta morala s trebuhom za kruhom.

Iz kraja Janže ni vedel, česa bi se lotil. Potem mu je nekdo svetoval, naj se poprime kočijaštva v mestu. Spočetka ga je to opogumilo, a vendar je bilo — kakor pravimo — življenje iz roke v usta. Oves je bilo treba kupovati po vrečah, ker za večjo zalogo ni zmogel, in kar si je od ust pritrgal, je bilo treba dati za voz. Tudi pri kovaču je še dolg za zadnje podkovanje — se spomni zdaj — in za zadnji kolesi je tudi še dolžan.

Zdaj pa poginja še konj...

»Janže, prav bi bilo, ko bi šel počit,« pripomni žena. »Če se kaj zgodi, te bom poklicala.«

Toda Janže Polajnar noče nič slišati o počitku in spanju. »Pusti to, Lenčka,« ji odgovori. »Rajši pojdi ti spet spat. Samo — če mi prej še prineseš dolgi nož.«

Jokaje žena odide. Razumela je, da bo treba v zadnjem hipu konja še zaklati, da se znabiti vsaj nekaj dobi za meso.

Janže Polajnar pa obsedi zamišljen in s svojimi sinjimi, preutrujenimi očmi opazuje konja, ki leži sopihajoč in stokajoč na stelji. V očeh se mu vidi le še belina in po telesu mu gre drgetanje, trepetanje in stresanje kakor pred smrtjo. Strahotno shujšan, pregan in reven leži tam, oči so mu globoko upadle, kosti v bokih in rebra mu štrle iz telesa. Na hrbtni in po bedrih mu je konjska oprava v širokih progah posnela dlako in zarezala brazde.

Zakaj li se žival tako trese? Ali so mar to zadnji zgibljaji?

Morda je zdaj res zadnji čas, seči po nožu? Lesk v velikih temnih očeh je začel konju ugašati — novo trepetanje gre po telesu in počasi — počasi vse ponehava.

Janžeta zbode pri srcu, ko to vidi. Zave se, to je smrt. Neodločen stoji, z nožem v roki.

Ne, ne more!

Akoprav je samo nerazumna stvar. Ne, ne more! — Konjič mu je služil do zadnjih moči, neutrudno, dan in noč in do poslednjega hipa. S široko odprtimi očmi strmi Janže v poginjajočo žival, ki v smrtnem boju še trudna stega noge, kakor bi ne imela konca pot, po kateri je tolkla dolgih trideset let svojega življenja brez pokoja, brez miru.

Še enkrat zasopiha kakor pod bremenom in potem obleži pokojno. Trudna kopita obmirujejo za vedno.

Janže Polajnar krene z gugajočo se hlevno svetiljko proti čumnati. Njegova žena še ni zaspala.

»Konj je poginil!« reče tiho.

»Janže, Janže!« zajoka žena.

»Je že tako!« zastoka mož in upihne svetiljko.

Vsa teža njegovega življenja pade nanj, ko stoji v temni čumnati in posluša tiho ihtenje svoje žene. Stisne pesti in zobe.

»Ali si nož še rabil, Janže?« vpraša potihem žena.

»Ne,« odgovori Janže Polajnar. »Tako čudno mi je bilo pri srcu.«

Tedaj se ženin jok umiri. »Potem naj že bo, kakor je,« pravi, pomirjena, ker je stara, zvesta žival v miru končala.

»Je že tako!« reče Janže Polajnar.

(Schutzengel, 1931.)